Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

HE 72/2018 vp
Puolustusvoimien toimivaltuudet lennokkien ja miehittämien ilma-alusten uhkaan puuttumiseksi

Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Teija Pellikainen
Puolustusvaliokunta 11.9.2018

Sääntelytarve

- Turvallisuusympäristön muutos; lainsäädäntökehikkoa päivitetään niin, että sen puitteissa pystytään vastaamaan toimintaympäristön muutokseen
- Miehittämättömän ilmailun ja lennokkitoiminnan voimakas kasvu tuo mukanaan uudenlaisia uhkia
- Viranomaisten toimivaltuuksien rajojen on ilmettävä yksiselitteisesti laista, etenkin kun on kyse voimakeinojen käytöstä
- Puolustusvoimien arvion mukaan miehittämättömästä ilmailusta maanpuolustukselle aiheutuva uhka on merkittävä

Puolustusvoimien toimivaltuudet - nykytilan arviointi:

- Puolustusvoimista annetun lain 14 § ja 15 §:ssä liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset puolustusvoimien pysyvästi tai tilapäisesti käytössä olevilla alueilla
- Puolustusvoimista annetun lain 18 § ja 19 §-22§:ssä säädökset turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella mm. ajoneuvon pysäyttäminen ja turvallisuustarkastus
- Turvaamistehtävät myös yleisellä paikalla
- Yleiset hätävarjeluperiaatteet soveltuvat
- Muiden viranomaisten tuki (poliisi, ilmailuviranomaiset)

→ ***Selkeä toimivaltuus puuttua maanpuolustusta ja puolustusvoimien toimintaa uhkaavaan lennätystoimintaan tulee säätää Puolustusvoimille***

Uusi toimivaltuus

- Puolustusvoimille oikeus ***teknistä laitetta*** tai ***voimakeinoa käyttäen***

→ Oikeus ottaa UAV tilapäisesti haltuun, estää käyttö tai muutoin puuttua kulkuun

1) UAV:n saapuessa puolustusvoimien käyttämän alueen yläpuoliseen ilmatilaan
2) Puolustusvoimille säädetyn turvaamistehtävän suojaamiseksi
3) Mikäli lentävän laitteen liikkumisen tai muiden olosuhteiden perusteella on todennäköistä, että laite vaarantaa maanpuolustusta, puolustusvoimien toimintaa tai henkeä ja terveyttä, voidaan toimia yleisellä alueella

Edellytykset toimivaltuuden käyttöön

Lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttuminen edellyttää:

1) Liittyy puolustusvoimien lakisääteisen tehtävän hoitamiseen
2) Yleisellä paikalla toimimisesta sovitaan aina poliisin kanssa
3) Suhteellisuusperiaate: toimivaltuuden käytön oltava tarpeellisia tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, viestinnälle aiheutuvaan haittaan ja tilanteen kokonaisarviointiin nähden
4) Riittävä koulutus
5) Viestintävirastolle ilmoitukset
6) Toimivaltuuksien käyttämisestä tehdään päätös määräajaksi, joka sisältää laissa edellytetyt tiedot
7) Erikseen säädetty sellaisten teknisten tietojen hävittämisestä, jotka sisältävät luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevia tietoja

→ Toimivaltuutta käytetään lentävään laitteeseen, ei henkilöön!

Puolustusvoimien ja poliisin yhteistyö

- Tarkoituksenmukaisen toiminnan ja viranomaisten resurssien rajallisuuden takia on perusteltua, että Puolustusvoimat voi vastata siihen kohdistuvaan uhkaan itse
- Poliisin yleistoimivaltuuksiin kuuluu aina ensisijaisesti yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehtiminen
- Lakiesityksen 15 c § :n mukaan poliisille tulee ilmoittaa etukäteen toimivaltuuksien käytöstä yleisellä paikalla

→ ***Poliisin kanssa sovitaan toimintatavoista yleisellä paikalla, mahdollisesta yhteistyöstä ja poliisi voi myös ottaa itse tehtävän hoitaakseen***

Esimerkki 1: Drone lähestyy sotaharjoitusaluetta yleiseltä alueelta (15 a § 2 mom. soveltuu)

Esimerkki 2: Drone sotaharjoitusalueen yläpuolella (15 a § 1 mom. soveltuu)

Lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen käsittely ja muut toimepiteet

- Kun laite on saatu haltuun se palautetaan laitteen omistajalle tai toimivaltaiselle viranomaiselle
- Mikäli laite liittyy toisen viranomaisen tutkittavana tai käsiteltävänä olevaan asiaan, luovutetaan se tälle viranomaiselle (Tulli, RVL, poliisi)
- Tekniset tiedot, jotka ovat yhdistettävissä luonnolliseen henkilöön, on hävitettävä viipymättä
- Puolustusvoimat laatii pöytäkirjan, mikäli toimivaltuuksia käytetään → myös tietojen hävittäminen kirjataan

Yhteenveto

- Esitetyt toimivaltuudet liittyvät Puolustusvoimien ja maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamiseen – Puolustusvoimien toiminnan ydinalueelle
- Toimivaltuudet, menettely, päätöksenteko ja pöytäkirjaaminen ovat kirjattu tarkasti lakiesitykseen
- Säännökset ovat tekniikkaneutraaleja
- Viranomaisten välinen toimivallanjako selkeä ja kuvattu esityksessä, valmisteltu poikkihallinnollisessa yhteistyössä
- Esitykseen ei liity lisämäärärahan tarvetta
- Muutokset on tarpeen saattaa voimaan mahdollisimman pian